

10 LET FOLKLORNE SKUPINE MURAVIDÉK IN FOLKLORNA DEJAVNOST POMURSKIH MADŽAROV

ALENKA TOPLAK

Korenine folklorne dejavnosti pomurskih Madžarov segajo globoko v 20. stoletje. Prve folklorne skupine so bile ustanovljene med drugo svetovno vojno na pobudo takratne madžarske oblasti in so delovale občasno, v Lendavi na primer madžarska folklorna skupina v okviru meščanske šole. Na pobudo nekdanjih dijakov te šole so po drugi svetovni vojni leta 1946 ustanovili mladinsko folklorno skupino, ki pa je po nekaj letih prenehala delovati. V Lendavi so v 50. letih ponovno ustanovili skupino, ki je nastopala celo na državnih srečanjih, vendar je po nekaj letih tudi ta skupina sklenila svoje delo. V petdesetih in šestdesetih letih prejšnjega stoletja so se folklorne skupine ustanovljale tudi v posameznih prekmurskih vaseh, in sicer da bi se ohranili tukaj še živeči plesi ter da bi se ljudje seznanili s plesi sosednje Madžarske in gojili občutek povezanosti z madžarskim narodom. Pri tem so skupinam pomagali predvsem učitelji v vaseh, skupine pa so navadno delovale le po nekaj let. Naj omenim tiste iz Dobrovnika, Dolge vasi in Genterovcev. V sedemdesetih in osemdesetih letih je bolj opazno delovala folklorna skupina KUD "József Attila" v Motvarjevcih, ki se je večkrat udeležila državne revije.

V osemdesetih letih je imela pomembno vlogo folklorna skupina Lindau iz Lendave, ki je bila znana in priznana zastopnica madžarske manjšine na številnih prireditvah in festivalih. Poleg nje je delovalo več folklornih skupin po vaseh – med njimi tudi folklorne skupine KUD "Petőfi Sándor" iz Dobrovnika in KUD "Arany János" iz Gornjega Lakoša. Krajši čas so delovale še folklorne skupine v Žitkovcih, Radmožancih, Čentibi, Pincah, Trimlinih, na Kapci in v Gaberju; poleg njih pa še šolske folklorne skupine v vseh dvojezičnih osnovnih šolah ter folklorna skupina Dvojezične srednje šole v Lendavi. Vendar je to gibanje v devetdesetih letih začelo zamirati, živih pa je ostalo le še nekaj šolskih skupin.

Da to gibanje ne bi povsem zamrlo, je novembra 1998 Zavod za kulturo madžarske narodnosti priredil plesni večer z namenom, da zbere mlade za novo folklorno skupino, ki naj bi v prihodnje imela osrednjo vlogo pri

razvijanju folklorne dejavnosti Madžarov, živečih v Sloveniji. Tako je sedem parov novonastale Folklorne skupine Muravidék januarja 1999 začelo vaje.

Danes skupina šteje 24 članov, večinoma dijakov in študentov iz osmih različnih naselij, ki se na vajah dobivajo enkrat na teden.

Od začetka delovanja se je skupina, tako kot večina novih, spoprijemala s težavami, precejšnjo pozornost pa je namenjala spoznavanju in razvijanju plesne tehnike in kulturi gibanja. Pod vodstvom poznavalca plesnega izročila iz Madžarske so se plesalci naučili dvanajst odrskih postavitvev z različnih območij Madžarske. Odrske postavitve skušajo plesno izročilo predstaviti na izviren način, saj v njih posnemajo prvine, ki so jih pri svojem plesu uporabljali tam živeči ljudje. Plese poskušajo predstavljati v folklornih kostumih, ki interpretirajo oblačenje kmečkega prebivalstva na območju, od koder ples prihaja.

V zadnjem času skupina išče druge možnosti poustvarjanja plesnega izročila. Plesne prvine skuša povzeti iz obstoječih ljudskih plesov in jih improvizirati, torej prosto zaplesati na način, ki omogoča, da ljudski ples na odru zaživi v manj urejeni, zato pa bolj osebno doživeti podobi. Že nekaj let se člani v poletnih mesecih udeležujejo raznih taborov. Prvotno je skupina organizirala tabore le za svoje člane, zdaj pa so se aktivnosti razširile in predstavljajo od tri do štiri dni trajajoče intenzivno druženje, povezano z učenjem novih plesnih prvin. Člani so se udeležili *Tabora ljudske glasbe in plesa Méta v Karádu* na Madžarskem, kamor bodo spet odšli letošnje poletje.

Delo strokovnega vodje Folklorne skupine Muravidék že od začetka, torej od leta 1998, opravlja izkušeni in priznani

Folklorna skupina Muravidék ob prikazu plesov iz pokrajine Mezőseg.

(Foto: Janez Eržen, regijsko srečanje odraslih folklornih skupin, Murska Sobota, 19. 5. 2006.)

plesni učitelj z Madžarske, László Gerlec, ki se je s tradicijo in z izvajanjem madžarskega ljudskega plesa seznanil že v času obiskovanja srednje šole v Kőszegu, in sicer v Folklorni skupini Jurisics. Pozneje se je pridružil Folklorni skupini Ungaresca v Szombathelyju, kjer je hitro postal eden izmed vodilnih osebnosti. Pedagoško delo je začel pri Folklorni skupini Jurisics. Bil je pobudnik ustanovitve Srednješolskega folklornega festivala v Kőszegu in tekmovanja v solističnih plesih. Skupina se je iz Kőszega preselila v Szombathely, kjer je nadaljevala delo pod imenom Szökös Táncgyüttesin in postala bolj priznana. Po zaključku študija na Pedagoški akademiji Berzsenyi Dániel v Szombathelyju, je svoje plesno znanje še poglobljal in je na budimpeštanski Akademiji za ples leta 2001 pridobil diplomu plesnega pedagoga. Ukvarja se z zbiranjem ljudskih plesov in ljudske glasbe, in sicer predvsem v pokrajini Mezőség v Transilvaniji in v krajih v okolici Szombathelyja. Sodeloval je pri ponovni ustanovitvi znane folklorne skupine Gencsi Hagymányórzó Táncgyüttes. Bil je vodja Osnovne šole umetnostne smeri v Barcsu in vodil tamkajšnjo folklorno skupino. Do leta 2006 je bil učitelj na Osnovni šoli umetnostne smeri Kenderke v Tati. Od septembra 2008 je ravnatelj umetniške šole v Karádu. Skupine pod njegovim vodstvom so na raznih državnih srečanjih dosegale najvišje nagrade in priznanja.

Mentorstvo skupine je torej prepuščeno László Gerleczu, skupino pa vodi Rudolf Toplak, ki je hkrati ustanovitelj in organizator mednarodnega folklornega festivala v Lendavi. Leta 2006 je dobil najprestižnejšo nagrado pomurskih Madžarov na področju kulture nívódj v individualni kategoriji. Pred njim je skupino vodil Tomi László (od 1999 do 2003). Pod njegovim vodstvom je skupina leta 2001 prejela najprestižnejšo nagrado pomurskih Madžarov na področju kulture nívódj v skupinski kategoriji.

Skupina žal nima svoje spremljajoče glasbene skupine, zato so plesalce do sedaj spremljale različne glasbene skupine iz Madžarske. Od leta 2007 skupina aktivno sodeluje v programu z naslovom Gostovanje v ..., ki ga organizira *Égtájak Művészeti Iroda* z Madžarske. V okviru tega programa je skupina gostovala in nastopala v Podkarpatih (Ukrajina), v županiji Hargita (Transilvanija, Romunija), na Slovaškem, v Budimpešti in na festivalu Dolina umetnosti na Madžarskem. Sklepno srečanje leta 2008 je bilo pri nas, v Prekmurju.

K dejavnostim skupine sodi organizacija Mednarodnega folklornega festivala v Lendavi, ki je bil prvič prirejen leta 2005. Potekal je v okviru Lendavske trgateve in v okviru prireditev ob dnevu sv. Štefana. Namen festivala je spoznavanje plesne kulture sosednjih narodov in narodnosti, saj vsako leto na festival povabijo folklorne skupine iz Slovenije, Avstrije, s Hrvaške, Madžarske in Slovaške. Tako so poleg skupin večinskega naroda gostovale še folklorne skupine narodnih manjšin (gradiščanski Hrvati, madžarska manjšina s Slovaške).

Skupina ima za sabo že veliko nastopov in gostovanj doma in v tujini. Poleg lokalnih prireditev, kjer so skoraj stalni gostje, so imeli številne nastope po Sloveniji, v Avstriji, na Madžarskem, Hrvaškem, Slovaškem, v Romuniji in Ukrajini. Madžarsko manjšino v Sloveniji so zastopali na več festivalih doma in v tujini. Redno se udeležujejo območnih in regijskih srečanj folklornih skupin v organizaciji JSKD, njihovo delo pa je zdaj usmerjeno k cilju, da bi bili kdaj v prihodnosti izbrani za slovensko državno srečanje.

Nekateri člani svoje znanje prenašajo na mladi rod, saj poučujejo ples v raznih šolskih folklornih skupinah, v šolskem letu 2008/2009 v vseh štirih dvojezičnih osnovnih

Folklorna skupina Muravidék ob prikazu plesov iz pokrajine Mezőség.
(Foto: Janez Eržen, regijsko srečanje odraslih folklornih skupin, Murska Sobota, 19. 5. 2006.)

šolah DOŠ I Lendava, DOŠ Dobrovnik, DOŠ Genterovci in DOŠ Prosenjakovci ter v vrtcih v Dobrovniku in Prosenjakovcih. Tudi otroške skupine pod njihovim vodstvom na srečanjih dosegajo odmevne uspehe. Za člane šolskih folklornih skupin in tudi za druge otroke skupaj z Zavodom za kulturo madžarske narodnosti in DOŠ Dobrovnik prirejajo poletne folklorne tabore, kjer bi jim radi približali dejavnost, s katero se ukvarjajo.

Poleg omenjenega se vodstvo skupine ukvarja z zbiranjem, zapisovanjem in ohranjanjem ljudske plesne dediščine pomurskih Madžarov, saj je njihov cilj, da bi ohranili dragoceno dediščino zanamcem. Poudariti moramo, da tukajšnja madžarska manjšina ne izvaja "avtohtonih" plesov, ki bi predstavljali starejše plesno izročilo posameznih območij Madžarske, ampak večinoma le različice plesov, ki so jih kmetje prevzemali od meščanov in jih poznajo tako Slovenci kot Madžari. V letu 2008 so zato nekateri člani skupine začeli zbiranje plesov. Obiskali so ljudi v več naseljih in zbirali podatke o plesih, pesmih ter z njimi povezanih šegah in navadah. Uspelo jim je najti kar deset različnih plesov, ki so jih ljudje na območju, kjer živijo, poznali in plesali. Nekateri so enaki slovenskim prekmurskim plesom, kot so šamarjanka, mlinček, tkalečka, šošarska, le da imajo besedilo v madžarskem jeziku, nekateri plesi imajo enako melodijo, a so jih plesali na drugačen način. Tak ples je sotiš, ki ga plešejo izrazito drugače kot Slovenci, in sicer po do zdaj zbranih podatkih, v dveh različicah. Poznajo pa še ples, ki med Slovenci niso bili znani. Nekaj teh je podobnih plesom iz županije Zala, le da imajo tudi ti plesi več različic, ki so se ohranile v posameznih vaseh. Zbrano gradivo je dalo članom skupine dovolj spodbud, da bodo delo še poglobljali in nadaljevali, saj je to ena temeljnih nalog, ki smo si jih zadali za prihodnje.

Odrsko postavitve, v katero so bili vključeni nekateri raziskani plesi, je skupina predstavila na slovesnosti ob 10. obletnici delovanja z naslovom "*Táncba hij a nóta engöm*" (Pesem me kliče na ples), ki je potekala 28. marca 2009 v Lendavi. Skupina je predstavila sadove dela desetih let, predstavila plesno potovanje po Madžarskem, saj je v svojem programu zaplesala ples iz pokrajin severovzhodnega dela Madžarske (Gömör in Bodrogeköz na današnjem Slovaškem), iz južnega dela pokrajine Alföld, iz pokrajin Mezőség, Felcsík in Kalotaszeg, iz krajev Bonchida in Mezőmadaras v Transilvaniji, iz županij Somogy, iz Železne županije. Za konec prireditve so pripravili presenečenje, in sicer že omenjeno predstavitev plesov prekmurskih Madžarov. V to odrsko postavitve so vključili nekaj posameznikov, ki so posredovali podatke, ter nekaj nekdanjih plesalcev iz folklornih skupin iz Lendave, Dobrovnika in Gornjega Lakoša. Ples so predstavili v folklornih kostumih, s katerimi interpretirajo oblačilno dediščino prebivalcev pokrajine Hetés (del Prekmurja med Kamovci in Lendavo) in so bili rekonstruirani na podlagi podatkov o oblačenju pomurskih Madžarov.

Folklorna skupina Muravidék ima torej za sabo uspešnih deset let, za kar ima zaslugo tudi Zavod za kulturo madžarske narodnosti iz Lendave, ki delo skupine finančno in drugače podpira. Svoje delo člani skupine želijo nadaljevati in slediti začrtani poti, ki jim nalaga, da se naučijo še več plesov, izvirajočih iz različnih predelov Madžarske, in da nadaljujejo zbiranje in rekonstruiranje ljudske plesne dediščine pomurskih Madžarov. Ob tem si želijo, da njihovi člani predajajo plesno znanje mladim, da sodelujejo na raznih prireditvah, organizirajo mednarodni folklorni festival ter po možnosti zberejo nekdanje plesalce iz nekdanjih folklornih skupin v veteransko skupino.

Folklorna skupina Muravidék ob prikazu plesov iz pokrajine Mezőség.
(Foto: Janez Eržen, regijsko srečanje odraslih folklornih skupin, Murska Sobota, 19. 5. 2006.)